

معرفی چند کتاب درباره شیعه

مهدی منتظر قائم*

۱. تراژدی کربلا؛ مطالعه جامعه‌شناختی
گفتمان شیعه
تألیف ابراهیم حیدری، ترجمه علی
معموری و محمدجواد معموری، قم،
دارالکتاب الاسلامی، ۱۳۸۰، ۵۱۶ ص،
وزیری، موضوع: حسین بن علی علیه السلام /
سوگواری‌ها / واقعه کربلا / گفتمان
روایی. عنوان اصلی: تراجیدیا کربلا؛
سوسیولوجیا الخطاب الشیعی.
مطالب این کتاب در هفت فصل تنظیم
شده‌اند:
۱. نگاهی گذرا به تاریخ اسلام؛
۲. تراژدی کربلا؛ کنگره اشک و
اندوه؛
۳. عوامل مؤثر در گسترش و تحوّل
مراسم عزاداری حسینی در عراق؛
۴. اهمیت و نقش مذهبی، اجتماعی و
سیاسی شهرهای مقدّس در عراق؛
۵. جامعه‌شناسی گفتمان سوگ و
عزای حسینی؛
۶. ویژگی‌های فولکلور سوگواری
حسینی؛
۷. تحریف قیام امام حسین علیه السلام و سوء
استفاده از مراسم عزاداری.
نویسنده در این کتاب، واقعه کربلا را
از منظر برون‌دینی مورد مطالعه قرار داده
و سوگواره‌های حسینی را از زاویه دید

*. مسؤل کتابخانه تخصصی مؤسسه شیعه‌شناسی.

۵. نقاشی و پیوند آن با مراسم مذهبی؛
 ۶. شیشه و نحوه بهره‌برداری از آن در
 مراسم عاشورا؛
 ۷. سایر مواردی که در ارتباط با هنر و
 مراسم عزاداری است.
 این کتاب با تصاویری از عزاداری و
 تعزیه، جاذبه بیشتری پیدا کرده است.

۳. زندگانی اخلاقی - سیاسی امام
 حسین علیه السلام در بحارالانوار

تألیف محمد ابراهیم نصرآبادی، وزیری،
 قم، دارالکتاب، ۱۳۸۱، ۴۳۸ ص،
 موضوع: احادیث شیعه / حسین بن
 علی علیه السلام.

این کتاب یک مقدمه و نه بخش دارد:

۱. شناختی اجمالی از امام حسین علیه السلام؛
۲. توصیه بزرگان برای برگزاری
 مراسم و عزاداری؛
۳. گوشه‌ای از ویژگی‌های نامحدود
 الهی - انسانی امام حسین علیه السلام؛
۴. گلچینی از گفتار گهربار آن حضرت؛
۵. اقدامات و برنامه‌های آن حضرت
 در دوران معاویه؛

۶. رویدادهای بین راه مدینه تا مکه و
 اقدامات و برنامه‌های امام علیه السلام
۷. حوادث و رخدادهای مکه تا کربلا؛

دانش‌های گوناگونی از قبیل
 جامعه‌شناسی، مردم‌شناسی و
 روان‌شناسی بررسی کرده است. البته این
 نوع نگاه به طور طبیعی، در معرض برخی
 آسیب‌های اعتقادی قرار دارد، به ویژه
 آنکه نگاه مزبور به تازگی در عرصه
 مطالعات اسلامی ظهور یافته است، ولی
 مترجمان سعی نموده‌اند در پاورقی، به
 موقع لزوم، توضیحاتی درج نمایند.

۲. تجلی عاشورا در هنر ایران

تألیف محبوبه الهی، مشهد، بنیاد پژوهش‌های
 اسلامی، ۱۳۷۷، ۱۶۰ ص رحلی، موضوع:
 هنر اسلامی - ایرانی؛ جنبه‌های مذهبی /
 واقعه کربلا؛ جنبه‌های هنری.

این کتاب، که رساله دوره کارشناسی
 مؤلف است، با نظارت و همفکری آقای
 دکتر جابر عناصری، استاد دانشکده‌های
 هنری، در هفت فصل تنظیم شده است:

۱. پیشینه تاریخی تعزیه؛
۲. کاربرد فلز در ساخت اشیای ویژه
 عزاداری؛
۳. کاربرد چوب در ساخت اشیای
 ویژه عزاداری؛
۴. بافته‌ها و کاربرد آن‌ها در ساخت
 اشیای ویژه عزاداری؛

این کتاب در موضوع «تاریخ شیعه» از کتاب‌های نسبتاً جامعی به شمار می‌رود که نویسنده به خوبی از عهده آن برآمده است، ولی با وجود این، باید توجه داشت که این کتاب قریب نیم قرن پیش تألیف شده و تاریخ شیعه را از صدر اسلام تا قریب نیم قرن قبل بیان کرده است.

۵. پژوهشی در تاریخ حدیث شیعه از آغاز تا قرن پنجم

تألیف دکتر مجید معارف، تهران، مؤسسه فرهنگی و هنری ضریح، ۱۳۷۶، ۵۶۲ ص، وزیری، موضوع: تاریخ / حدیث / شیعه.

مؤلف در این کتاب، تاریخ حدیث شیعه را به چهار دوره تقسیم کرده و هر کدام را در چند فصل مورد بررسی قرار داده است:

دوره اول: دوران حضرت علی علیه السلام تا عصر امام سجّاد علیه السلام؛

دوره دوم: عصر صادقین علیهم السلام؛

دوره سوم: عصر شکل‌گیری فقه و حدیث؛

دوره چهارم: پیدایش جوامع حدیثی. نویسنده، که اکنون استادیار دانشکده هیئات دانشگاه تهران است، در تألیف این

۸. پیشامدها و رویدادهای کربلا؛

۹. اجتماع مردم کوفه برای تماشای اهل بیت علیهم السلام و سخنرانی حضرت زینب علیها السلام.

مطالب کتاب عمدتاً ترجمه روایات و تحلیل‌هایی هستند که در جلد‌های ۴۴ و ۴۵ بحارالانوار درباره امام حسین علیه السلام جمع‌آوری شده‌اند. در پاورقی‌ها نیز روایاتی متناسب با مطالب متن افزوده شده‌اند.

۴. تاریخ شیعه

تألیف علامه محمد حسین مظفر، ترجمه و نگارش دکتر سیدمحمدباقر حجّتی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۹، ۴۲۴ ص، وزیری، موضوع: شیعه / تاریخ. مؤلف در این کتاب، ابتدا مفهوم واژه «شیعه» و سابقه تاریخی آن را بیان کرده و

خلافت امیرالمؤمنین علیه السلام و قیام امام حسین علیه السلام را بررسی نموده است. پس از آن، شیعه در زمان ائمه اطهار علیهم السلام را به طور مجزاً مورد بحث قرار داده است. بخش دیگر کتاب، که طولانی‌ترین قسمت آن را تشکیل می‌دهد، درباره شیعه در عراق، حجاز، یمن، سوریه، جبل عامل، مصر، ایران، هند و سرزمین‌های دیگر است.

بخش دوم در مورد شیعه است و حاوی شش عنوان می‌باشد: حقیقت و حقانیت علی و آل او علیهم‌السلام، امام حسین بن علی علیه‌السلام بنیانگذار فرهنگ شهادت، قیام توأیین، مختار پسر ابو عبیده ثقفی و تبرئه مختار از زندان، اتهام مخالفان.

۷. فقهای نامدار شیعه

تألیف عبدالرحیم عقیقی بخشایشی، قم، دفتر نشر نوید اسلام، ۱۳۷۶، ۶۸۰ ص، وزیری، موضوع: شیعه / فقها.

مؤلف در این کتاب، به طبقه‌بندی فقها پرداخته، اما معتقد است: سلسله فقها محدود به این طبقه‌بندی و تنظیم نیست و هدف از این تلاش‌ها، تنها نشان دادن نسیم‌رخی از این چهره‌ها و ستارگان درخشان آسمان فقاهاست. وی از علی بن بابویه قمی (م ۳۲۹ ق) شروع کرده و تا آیه‌الله العظمی شیخ محمد علی اراکی (م ۱۴۱۵ ق) زندگی نامه ۵۸ نفر از فقها را نگاشته است.

۸. پیش درآمدی بر تاریخ تحول فقه

شیعه

تألیف آیه‌الله العظمی آقا علی صافی گلپایگانی، ترجمه و تحقیق محمد حسن

کتاب از راهنمایی‌های استادان محترم، آقایان سید محمد باقر حجّتی، محمد باقر بهبودی و علی اکبر غفّاری، بهره برده است.

۶. تاریخ سیاسی صدر اسلام؛ شیعه و خوارج
تألیف یولیوس ولهوزن، ترجمه دکتر محمود رضا افتخارزاده، قم، دفتر نشر معارف اسلامی، ۱۳۷۵، ۲۲۴ ص، وزیری، موضوع: تاریخ اسلام / شیعه / خوارج.

نویسنده این کتاب، آلمانی و سردسته مورخان اسلامی در میان شرق‌شناسان است. وی پس از نگارش کتاب مقدمه‌ای بر تاریخ صدر اسلام، بر خود لازم دانسته است که تاریخ اسلام را پس از جنگ جمل تحقیق کند. از این رو، به بررسی جنگ صفین و قیام خوارج پرداخته است. در این پژوهش، دو جریان مهم خوارج و شیعه تا پایان دولت امویان بررسی شده است.

بخش اول این کتاب به خوارج اختصاص دارد و به این مباحث پرداخته است: زمینه پیدایش خوارج، آغاز بحران، مظاهر فریب و حماقت، ریشه‌ها، بینش کلامی - سیاسی، خوارج کوفه، خوارج بصره، پراکندگی و انشعاب، خوارج ازرقه، حماسه شیب بن یزید، خوارج صفریه و ابو حمزه خارجی.

فرهنگ سیاسی و ساختار سیاسی مورد بحث قرار داده شده است.

در بخش دوم، ساخت کلی فرهنگ سیاسی شیعه و عوامل شکل‌گیری آن مطرح شده و شامل دو فصل است.

در فصل سوم، عناصر و مبادی نظری فرهنگ سیاسی شیعه مانند اصل امامت، غیبت، شهادت و تقیّه بررسی شده و سیر نگرش سیاسی شیعه از ابتدا تا اواخر دوره قاجار و تفاسیر مختلف از مفاهیم فرهنگ شیعه به اجمال مرور شده‌اند. در فصل چهارم، علل رویکرد جدید و غالب شدن قرائت انقلابی و مقابله‌جویانه از فرهنگ سیاسی شیعه مطرح و بررسی شده است.

در بخش سوم، به تأثیر فرهنگ سیاسی شیعه بر رفتار سیاسی مردم ایران طی دوره ۱۳۴۲ تا ۱۳۵۷ پرداخته شده است. در فصل پنجم این بخش، رفتارهای سیاسی مردم به اجمال مورد بررسی قرار گرفته و در فصل ششم، شاخص‌های تأثیرگذاری فرهنگ سیاسی شیعه بر الگوهای رفتاری مردم، مانند پایگاه‌ها و کانون‌های نهضت، یعنی مساجد و هیأت‌های مذهبی، رهبری انقلاب، نمادگرایی شیعه و شعارها و تاکتیک‌های

توکل، قم، مؤسسه انتشارات حضرت معصومه علیها السلام، ۱۳۷۹، ۲۲۰ ص، رقی، موضوع: شیعه / تاریخ فقه.

این کتاب در سه بخش تنظیم شده است: در بخش اول، مترجم به تحلیل شخصیت مؤلف پرداخته، زندگی‌نامه وی را نوشته و درباره ارزش علم در اسلام بحث کرده است. بخش دوم، پیش‌درآمدی بر تاریخ تحول فقه شیعه است؛ و در بخش سوم، بعضی از مفاهیم و مصطلحات مورد بررسی قرار گرفته است.

۹. فرهنگ سیاسی شیعه و انقلاب اسلامی

تألیف یدالله هنری لطیف‌پور، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۰، ۱۹۲ ص، وزیری، موضوع: ایران / تاریخ انقلاب اسلامی / اسلام و سیاست / شیعه.

این کتاب یک مقدمه و سه بخش دارد: بخش اول از دو فصل متشکل می‌باشد که در فصل اول به مباحث نظری پرداخته شده است. در فصل دوم، رابطه فرهنگ سیاسی و رفتار سیاسی و تأثیرات فرهنگ دینی بر رفتار سیاسی و همچنین رابطه

نویسنده پس از مقدمه، علل پیدایش نوروز، مقدمات و جنبه‌های گوناگون آن را بررسی کرده است. پس از آن، به سیر تاریخی نوروز پرداخته و در دو بخش، نوروز در ایران باستان و در دوران اسلامی را مورد بحث قرار داده است. قسمت بعدی کتاب در مورد «نوروز در روایات اسلامی»، «نوروز در میان ملل دیگر و در بخش‌های گوناگون ایران» است.

مردم مورد بررسی قرار داده شده‌اند و ارتباط میان آن‌ها با فرهنگ سیاسی شیعه تبیین شده است.

۱۰. آداب و رسوم نوروز

تألیف رضا شعبانی، تهران، مرکز مطالعات فرهنگی - بین‌المللی (الهدی)، ۱۳۷۹، ۲۵۰ ص، زحعی، موضوع: نوروز / جشن‌ها / ایران.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

قابل توجه محققان، پژوهشگران و نویسندگان علاقمند به مطالعات شیعه‌شناسی

بدین وسیله به اطلاع می‌رساند مؤسسه شیعه‌شناسی در نظر دارد پژوهش‌های روشمندی را در عرصه‌های الهیات، تاریخ و جامعه‌شناسی شیعیان جهان به انجام رساند. بدین منظور از همه پژوهشگرانی که علاقمند به مطالعات کلامی، تاریخی و جامعه‌شناختی در زمینه تشیع (به عنوان یک مذهب) و شیعه (به عنوان یک جماعت مذهبی) هستند دعوت می‌نماید تا در انجام این مهم شرکت نمایند. در این راستا، الهیات، تاریخ و جامعه‌شناسی شیعیان اثناعشری - امامیه - در اولویت قرار دارد. پژوهش در عرصه آموزه‌های کلامی شیعیان امامی، نحوه شکل‌گیری جماعت شیعی در تاریخ اسلام، تطور و بسط تاریخی جمعیت‌های شیعی در بلاد اسلامی (عراق، یمن، لبنان، ایران، مصر، افغانستان و هند و ...)، دانش‌هایی که شیعیان در طول تاریخ بسط داده‌اند، نقش شیعیان در تمدن اسلامی، جوامع و جماعت‌های شیعی امروز (در قالب یک فرهنگ و یا خرده فرهنگ) و امثال آن از جمله موضوعات مورد علاقه این مؤسسه است. این مؤسسه اگرچه از مطالعات کتابخانه‌ای حمایت می‌کند ولی در عین حال مطالعات میدانی و تجربی از وضعیت جوامع و جماعت‌های شیعی موجود در جهان حاضر را به لحاظ خلأ محسوسی که در این زمینه وجود دارد، در اولویت قرار می‌دهد. لذا از همه کسانی که دارای مطالعاتی منطقه‌ای در زمینه شیعیان می‌باشند مثلاً مطالعه شیعیان عراق، هند، لبنان و یا علاقمند به مطالعات کارشناسانه در زمینه شیعیان یک منطقه خاص می‌باشند، به گرمی استقبال کرده و آنان را مورد حمایت قرار می‌دهد.

بخش پژوهش

فرم اشتراک

نام: نام خانوادگی: نام پدر:
میزان تحصیلات: مبلغ: شماره فیش بانکی:
تاریخ: / / ۱۳ نشانی - استان: شهرستان:
خیابان: کوچه: پلاک: کدپستی:
صندوق پستی: تلفن:

امضاء

یادآوری

- هزینه اشتراک در سال ۱۳۸۳ برای چهار شماره ۳۰۰۰ تومان.
- هزینه اشتراک با تخفیف برای اساتید، طلاب و دانشجویان در سال ۱۳۸۳، ۲۴۰۰ تومان.
- شماره حساب: پس انداز ۳۸۹۰۵ بانک تجارت، شعبه ۱۵۱۲۳، شهید فاطمی قم، به نام شیعه‌شناسی
- در صورت تغییر نشانی خود مراتب را بی‌درنگ اطلاع دهید.
- جهت استفاده از تخفیف ارائه گواهی ضروری است.

نشانی: قم، صندوق پستی: ۳۷۱۵۵/۶۱۳۹ مؤسسه شیعه‌شناسی - تلفن: ۷۷۴۸۰۹۹